МОНГОЛ УЛСЫН 2025 ОНЫ НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛ, ЗАСГИЙН ГАЗРЫН 2025 ОНЫ САНХҮҮГИЙН НЭГТГЭСЭН ТАЙЛАН БОЛОН "МОНГОЛ УЛСЫН 2025 ОНЫ ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛ БАТЛАХ ТУХАЙ" МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ТӨСЛИЙН ХОЁР ДАХЬ ХЭЛЭЛЦҮҮЛГИЙГ ЯВУУЛСАН ТАЛААРХ ТӨСВИЙН ЗАРЛАГЫН ХЯНАЛТЫН ДЭД ХОРООНЫ САНАЛ, ДҮГНЭЛТ

2026 оны 06 дугаар сарын 30-ны өдөр

Улаанбаатар хот

Илтгэгч нь: Улсын Их Хурлын гишүүн Да.Цогтбаатар

Улсын Их Хурлын дарга, эрхэм гишүүд ээ,

Монгол Улсын Засгийн газраас 2026 оны 06 дугаар сарын 17-ны өдөр Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн Монгол Улсын 2025 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл, Засгийн газрын 2025 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан болон "Монгол Улсын 2025 оны төсвийн гүйцэтгэл батлах тухай" Монгол Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийн нэг дэх хэлэлцүүлгийг Улсын Их Хурлын чуулганы 2026 оны 06 дугаар сарын 19-ний өдрийн нэгдсэн хуралдаанаар явуулж, хоёр дахь хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр Төсвийн зарлагын хяналтын дэд хороо болон Улсын Их Хурлын Байнгын хороодод шилжүүлсэн.

Төсвийн зарлагын хяналтын дэд хороо Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 74 дүгээр зүйлийн 74.4.2 дахь заалтад заасны дагуу 2026 оны 06 дугаар сарын 30-ны өдрийн хуралдаанаараа Монгол Улсын 2025 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл, Засгийн газрын 2025 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан болон "Монгол Улсын 2025 оны төсвийн гүйцэтгэл батлах тухай" Монгол Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийн хоёр дахь хэлэлцүүлгийг явууллаа.

Үндэсний аудитын газраас Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.10.2 дахь заалтад заасны дагуу Монгол Улсын 2025 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл, Засгийн газрын 2025 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд аудит хийж, Улсын Их Хуралд дүгнэлтээ хүргүүлсэн байна.

Монгол Улсын 2025 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн аудитын дүгнэлтэд Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн нийт орлого 2025 онд 33 их наяд 179.2 тэрбум төгрөг, нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн нийт орлого ба тусламжийн дүн өмнөх оноос 2.1 хувиар өсөж 30 их наяд 303.1 тэрбум төгрөгт хүрч, нийт зарлага ба цэвэр зээлийн дүн 2.4 хувиар өсөж 31 их наяд 331 тэрбум төгрөг болж, нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцэл 1 их наяд 27.9 тэрбум төгрөгийн алдагдалтай гарч, дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 1.1 хувьтай тэнцэж байна гэж дүгнэжээ.

Түүнчлэн, Монгол Улсын 2025 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл нь Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1.2 дахь заалтад заасан нэгдсэн төсвийн суурь тэнцлийн тусгай шаардлагыг хангаагүй, жил бүрийн Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулахдаа дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдлийг өөрчилж байгаа нь төсвийн тогтвортой байдлын зарчим алдагдах эрсдэлтэйг анхаарах, эдийн засгийн өсөлт саарч, гол нэр төрлийн эрдсийн бүтээгдэхүүний экспортын үнэ буурсантай холбоотойгоор нэгдсэн төсвийн орлого тасарсан, мөн Монгол Улсын 2025 оны хөгжлийн төлөвлөгөөнд тусгасан төсөл, арга хэмжээг санхүүжүүлэхэд бүрэн чиглээгүй, зарим хэрэгжүүлсэн төсөл, арга хэмжээний

санхүүжигдээгүй зардлыг дараа жилийн төсвөөс олгосон зэрэг нь төсөвт ачаалал үүсгэх болон татварын системд бүртгэлтэй олон жилийн насжилттай хуримтлагдсан өрийн дүн нэмэгдсэнээр татварыг шударга төлөх зарчим алдагдаж, улсын төсвийн орлого тасрах зэрэг эрсдэл нэмэгдсэн, төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын төсвийн төлөвлөлт дэх хүрэх үр дүн, шалгуур үзүүлэлтийг бодитой төлөвлөх, хэрэгжилтээ үнэн зөв тайлагнах, үр дүнг оновчтой үнэлэх шаардлагатай, мөн захиалагч байгууллагын хяналт сул байгаагаас хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээнүүд төлөвлөсөн хугацаандаа хэрэгжихгүй, төсөвт өртөг нэмэгдэх эрсдэлтэйг анхааруулсан зөвлөмжийг Улсын Их Хуралд хүргүүлсэн. Мөн төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын санхүүгийн тайланд хийсэн аудитаар “Өөрчлөлтгүй” 32, “Хязгаарлалттай” 28 дүгнэлт өгсөн бөгөөд Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд “Хязгаарлалттай” дүгнэлт өгч, холбогдох байгууллагуудад зөвлөмжийг хүргүүлсэн байна.

Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасны дагуу Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2025 оны гүйцэтгэлд Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлөөс гаргасан дүгнэлтэд нэгдсэн төсвийн нийт зарлагыг нийгэм, эдийн засгийн бодит үр дүнтэй холбон тооцож, үр дүнд чиглэсэн тогтолцоонд шилжих, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт болон улсын төсвийн хоорондын уялдаа сул, улсын нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлийг улсын хөгжлийн бодлогын хэрэгжилттэй уялдуулж дүгнэхгүй байгаа нь төсвийн хөрөнгийн зарцуулалтын үр ашиг, үр дүнг тодорхойлоход хүндрэлтэй байгаа болон мөчлөг дагасан төсвийн бодлого нь төсвийн гүйцэтгэл дэх макро эдийн засгийн нөлөөллийг нэмэгдүүлж байгаа тул дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдлийг баримтлах, төсвийн тусгай шаардлагыг мөрдөж ажиллах, орон нутгийн төсвийн нэгдсэн төсөвт үзүүлэх нөлөөлөл нэмэгдэж байгаад холбогдох байгууллагууд дүгнэлт хийх шаардлагатай зэрэг анхаарах асуудлууд байгааг онцолсон байна.

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 74 дугаар зүйлийн 74.4.2 дахь заалтад заасны дагуу Улсын Их Хурлын Байнгын хороод 2025 оны 06 дугаар сарын 23, 24, 26-ны өдрүүдэд Монгол Улсын 2025 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл, Засгийн газрын 2025 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан болон “Монгол Улсын 2025 оны төсвийн гүйцэтгэл батлах тухай” Монгол Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийн хэлэлцүүлгийг явуулж, дараах санал, дүгнэлтийг ирүүлснийг танилцуулж байна.

1/Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хорооны хуралдаанаас Монгол Улсын төсвийн гүйцэтгэлийг Улсын Их Хурлаар хэлэлцүүлэх цаглаврыг өөрчилж хэлэлцүүлгийн хугацааг уртасгах, нээлттэй хэлэлцүүлдэг болох, хяналт хариуцлагын тогтолцоог бий болгох.

2/Байгаль орчин, хүнс хөдөө аж ахуйн байнгын хорооны хуралдаанаас сонгон шалгаруулалтад тэнцсэн аж ахуйн нэгжүүд бараа, ажил, үйлчилгээ гүйцэтгэхдээ төсөвт өртгийг нэмэгдүүлж, зураг төсөв, гүйцэтгэлтэй холбоотой ноцтой зөрчлүүд гаргаж байгаад хариуцлага тооцох, мөн “Хүнсний хувьсгал”, “Цагаан алт” болон “Шинэ хоршоо” хөтөлбөрүүдийн зорилт, хүрэх үр дүн, хэмжих шалгуур үзүүлэлтүүд тодорхойгүй зэргийг анхаарч, төсвийн хөрөнгө оруулалт, татаас болон хөнгөлөлттэй зээлийн хэрэгжилтийн үр дүнг хэмжих шалгуур үзүүлэлтийг бодитой, ойлгомжтой болгох, хөтөлбөрүүдэд олгосон татаасуудын хэрэгжилтийг нэмүү өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл болон шинээр ажлын байр нэмэгдүүлэх зэрэг бодит үр дүнтэй уялдуулан тайлагнадаг байх.

3/Өргөдлийн байнгын хорооны хуралдаанаас төрийн өмчит хуулийн этгээдийн удирдлагын цалин хөлс, урамшууллыг ажлын бүтээмж, үр дүн зэрэгтэй уялдуулан тогтоох, мөн улсын төсвийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлсэн төсөл, арга хэмжээний төсөвт өртгийг нэмэгдүүлэхгүй байхад анхаарах.

4/Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны хуралдаанаас гүйцэтгэсэн ажлын санхүүжилтээ авч чадахгүй байгаа төслүүд, мөн тендер зарлах хугацаа хоцорсонтой холбоотойгоор сургууль, цэцэрлэг барих төслүүд хэрэгжихгүй байгааг анхаарах.

5/Төсвийн байнгын хорооны хуралдаанаас төрийн аудитын байгууллагын дүгнэлтээр илэрсэн зөрчил, дутагдлыг бууруулах, төсвийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн удирдлагыг сайжруулах, санхүүгийн бүртгэл, тайлагналын чанар, хариуцлагыг дээшлүүлэх, урсгал зардлыг бууруулж хөрөнгө оруулалтын үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх, төсвийн бүтцэд бодит өөрчлөлт хийх шаардлагатай талаар.

6/Хүний хөгжил, нийгмийн бодлогын байнгын хорооны хуралдаанаас хүний эрүүл мэндийн байдал, үйл ажиллагааны чадавх, нийгмийн оролцоо болон орчны нөлөөллийг цогцоор нь үнэлдэг олон улсын аргачлалыг нэвтрүүлэх, боловсролын салбарын хүртээмжийг сайжруулах, мөн төрийн худалдан авалт, тендер шалгаруулалт нь хууль, тогтоомж, холбогдох дүрэм, журамд нийцсэн, ил тод, шударга, үр ашигтай явагдсан эсэхэд хяналт тавих, үнэлгээ хийх тогтолцоог боловсронгуй болгох.

7/Эдийн засгийн байнгын хорооны хуралдаанаас төрийн аудитын байгууллагын дүгнэлтээр илэрсэн зөрчилд хариуцлага тооцох, улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөө болон төсвийн уялдааг хангах, Засгийн газрын өрийн тогтвортой байдал болон гадаад валютын ханшийн эрсдлийг бодитоор тооцоолох, мөн орон нутгийн төсвийн зарцуулагдаагүй үлдэгдлийг дараа жилд шилжүүлэн зарцуулах одоогийн зохицуулалтыг өөрчлөх шаардлагатай гэсэн саналуудыг гаргасан байна.

8/Төсвийн зарлагын хяналтын дэд хорооны хуралдаанаар Монгол Улсын 2025 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл, Засгийн газрын 2025 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан болон “Монгол Улсын 2025 оны төсвийн гүйцэтгэл батлах тухай” Монгол Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийн хоёр дахь хэлэлцүүлгийг явуулах үед Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Лувсанжамц төсвийн зардлын гүйцэтгэлийн эсхүл хөтөлбөрийн үр дүнгийн биелэлтийн аль үзүүлэлтийг ашиглаж төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн үр дүнг үнэлэн дүгнэх болон төсвийн гүйцэтгэл болон хөтөлбөрийн үр дүнгийн хоорондын уялдааг хангах бодлого зохицуулалтын асуудлаар, мөн төрийн болон төрийн өмчит хуулийн этгээдийн хөрөнгө оруулалтын зардлын нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх үр дүн, өгөөжийн талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Түвшин төрийн өмчит хуулийн этгээдүүд болон төсөвт байгууллагуудын төсвийн гүйцэтгэлийн нэгдсэн тайлан, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан гэж 3 ангилан Улсын Их Хурлаар хэлэлцэх боломжтой эсэх, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн суурь тэнцэл нь Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан төсвийн тусгай шаардлагыг хангаагүй бол хариуцлагыг хэрхэн тооцох, 2025 онд төсөвт тодотгол хийгээгүй нөхцөлд тухайн оны нэгдсэн төсвийн нийт орлогын хэдэн хувийг урсгал зардалд зарцуулахаар тооцоолол гарсныг тодруулж, цаашид төсвийн урсгал зардлыг бууруулахтай холбоотойгоор ямар бодлого хэрэгжүүлж байгаа талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн Да.Цогтбаатар төрийн өмчит хуулийн этгээдийн удирдлагуудын цалин, Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн томилолт нь компанийн үр ашигтай уялдаж байгаа эсэх, Эрчим хүчний салбарын санхүүгийн зөрчлийн талаар, төрийн өмчит

хуулийн этгээдүүдийн орлого, зарлага, үр дүн, тэдгээрт олгосон татаас, авлага, өр зээлтэй холбоотой асуудлын талаар тодруулж, асуулт асууж, хариулт авсан болно.

Байнгын хорооны хуралдаанаар тогтоолын төслийг хэлэлцэх үед Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Батжаргал улсын эдийн засаг, төсвийн үзүүлэлтүүд тэлж байгаатай холбогдуулан нэгдсэн төсөв болон улс, орон нутгийн төсвийн харилцааг зохицуулсан эрх зүйн орчныг шинэчлэх шаардлагатай талаар дурьдаад Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд тусгагдсан төсвийн тусгай шаардлагуудыг хангуулахын тулд орон нутгийн төсвийн зарим үзүүлэлтэд хязгаарлалт тогтоох, Засгийн газрын тусгай сангуудын хяналтыг сайжруулах, мөн Засгийн газраас төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүдийн үйл ажиллагааны бодлого, чиглэл,орлого, зарлага болон ашигт ажиллагааны түвшинтэй холбоотой асуудлуудыг жил бүр Улсын Их Хуралд тайлагнадаг байх, Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Түвшин төсвийн орлогыг бодитоор төлөвлөх, төсвийн төлөвлөлт болон гүйцэтгэлийн зөрүүг бууруулж, энэ зөрүү тодорхой түвшинээс хэтэрсэн тохиолдолд хариуцлага тооцдог байх, нэгдсэн төсвийн суурь зарлагын тэнцлийг хангуулах, урсгал зардлыг бүтцийг оновчлох, төсөл, арга хэмжээний бэлтгэлийг хангасны дараагаар гадаад зээлийг авч, ашиглалтыг сайжруулахад анхаарах, мөн урт хугацааны өгөгдөлд суурилан нэгдсэн төсвийн урсгал зардалд иж бүрэн шинжилгээ хийж, үр дүнд суурилсан төсвийн төлөвлөлтийг хийх нь зүйтэй талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн Х.Булгантуяа Монгол Улсын нэгдсэн төсөвт 5-10 жилийн хугацаанд хичнээн хэмжээний төсөв зарцуулсан, ямар үр дүн гарсан талаарх хандлагыг нь тогтоож дүгнэлт хийх, улсын төсвийн төсөл хэлэлцэх дэгийн талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Лувсанжамц таван жилийн үндсэн чиглэлд тусгагдсан шалгуур үзүүлэлттэй нийцүүлэн ирэх оны төсвийн төсөлд тусгах төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн хөтөлбөрийн үр дүн, шалгуур үзүүлэлтээ тодорхойлод анхаарах, цаашид төсвийн ерөнхийлөн захирагч бүр хичнээн хэмжээний төсөв зарцуулсан байдлыг хөтөлбөрийн хүрсэн үр дүнтэй уялдуулан тайлагнадаг байх, мөн төрийн өмчит хуулийн этгээдүүдийн санхүүгийн үйл ажиллагааны үр дүнг хөрөнгийн өгөөж, нийгэм-эдийн засгийн үр дүн болон өрсөлдөх чадварын үзүүлэлтүүдтэй уялдуулсан гүйцэтгэлийн шалгуур үзүүлэлтэд үндэслэн тооцдог аргачлалд суурилан үнэлэх зохицуулалтыг нэвтрүүлэх нь зүйтэй талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн С.Эрдэнэбат Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулиар батлагдсан хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээний зардлууд хасагдах асуудлууд байгаа тул уг хуулийн зохицуулалтыг өөрчлөх шаардлагатай, төсвийн тайланг жилийн дараа бус явцын тайланг тухай бүр олон нийтэд нээлттэй байлгахад анхаарах нь зүйтэй талаар санал хэлсэн болно.

Улсын Их Хурлын эрхэм гишүүд ээ,

Монгол Улсын 2025 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл, Засгийн газрын 2025 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан болон “Монгол Улсын 2025 оны төсвийн гүйцэтгэл батлах тухай” Монгол Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийн хоёр дахь хэлэлцүүлгийг явуулсан талаарх Төсвийн зарлагын хяналтын дэд хорооны санал, дүгнэлтийг хэлэлцэн, тогтоолын төслийг баталж өгөхийг Та бүхнээс хүсье.

Анхаарал хандуулсанд баярлалаа.

ТӨСВИЙН ЗАРЛАГЫН ХЯНАЛТЫН ДЭД ХОРООНЫ ДАРГА **ДА.ЦОГТБААТАР**